

Rekenkamercommissie Beverwijk

Beverwijk, 18 maart 2020

Geachte leden van de raad,

Met veel genoegen bieden wij ons onderzoek “Statushouders in Beverwijk” aan.

In dit onderzoek hebben we de volgende onderzoeksvraag beantwoord: “Welk beleid heeft de gemeente Beverwijk voor de integratie van statushouders en wordt dit beleid rechtmatig, doelmatig en doeltreffend uitgevoerd?”

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

- Welk beleid voor huisvesting, inburgering en participatie heeft de gemeente rondom statushouders geformuleerd? Wat is de achterliggende wetgeving en hoe is de wetgeving geïmplementeerd?
- Door wie wordt het beleid uitgevoerd? Welke rol heeft de gemeente bij de uitvoering? Wie bepaalt de prioritering met betrekking tot woningtoewijzing?
- Heeft de gemeente specifiek budgetten beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het beleid rond statushouders?
- Hoe is de samenwerking tussen de gemeente en de uitvoerders vorm gegeven en hoe wordt die ervaren door de gemeente, de uitvoerders en de statushouders zelf?

De resultaten

De rijksoverheid heeft, met betrekking tot statushouders, aparte wetgeving vastgesteld

- De Huisvestingswet 2014 zegt dat de gemeente statushouders moeten huisvesten. De overheid bepaalt hoeveel statushouders de gemeente moet huisvesten (de taakstelling). Iedere statushouder moet binnen 12 weken woonruimte krijgen. Het college heeft met de Beverwijkse corporaties prestatieafspraken gemaakt: Maximaal 20% van de vrijgekomen sociale huurwoningen is bestemd voor statushouders. Dit is tot op heden toereikend geweest.
- De Wet inburgering 2017 beschrijft waaraan statushouders en waaraan de gemeente zich moet houden.
 - Iedere statushouder is verplicht om een inburgeringscursus te volgen die binnen drie jaar moet zijn afgerond. Het participatieverklaringstraject is de eerste fase en moet binnen een jaar zijn afgerond. De inburgeringscursus moet door de statushouders zelf worden betaald. Daarvoor kunnen ze een lening afsluiten.
 - De gemeente is verplicht om maatschappelijke begeleiding aan te bieden aan statushouders. Beverwijk heeft INOVA aangewezen om deze begeleiding te verzorgen. INOVA krijgt daarvoor subsidie. Statushouders krijgen als ze in Beverwijk komen vanaf de eerste dag individuele begeleiding van vrijwilligers van INOVA bij het inschrijven in de gemeente, het afsluiten van een ziektekostenverzekering, het ondertekenen van het huurcontract en dergelijke.
 - Het collectieve deel van de maatschappelijke begeleiding is uitgewerkt in een taal en participatie programma dat door INOVA is ontwikkeld in samenwerking met de maatschappelijke partners en de gemeente.

- In 2020 gaat de Wet inburgering op de schop. De gemeenten krijgen in de nieuwe wet de regie op de inburgering. Ze worden ook verantwoordelijk voor de inburgeringscursus. Beverwijk is, in aanloop van de wetswijziging gestart met een pilot maatschappelijke begeleiding “nieuwe stijl” die ook door INOVA wordt uitgevoerd.
- Voor statushouders met een uitkering is de Participatiewet van toepassing.
 - Beverwijk heeft subsidie beschikbaar gesteld voor verschillende projecten die speciaal ontwikkeld zijn om statushouders aan werk of vrijwilligerswerk te helpen of uit hun isolement te halen.

Wordt het beleid doelmatig en doeltreffend uitgevoerd?

- Alle statushouders zijn gehuisvest.
- Ieder statushouder krijgt bij aankomst een uitkering. De helft van de statushouders is inmiddels uitgestroomd uit de uitkering.
- Een deel van de statushouders is analfabeet en weinig leerbaar: Dit betekent dat, ondanks de eigen inzet en de inzet van de gemeente, de statushouders de taal niet machtig worden. De groep statushouders die leerbaar en al opgeleid was, redden zich beter in het Engels of in het Nederlands.
- De gemeente krijgt van de rijksoverheid voor iedere statushouder € 2370,-- om de maatschappelijke begeleiding te bekostigen. In 2018 kreeg de gemeente € 50.750,-- ESF subsidie voor het project Statushouders aan het werk. De gemeente heeft, naast personeelslasten, in 2018 € 284.784.79 aan subsidies verstrekt. De subsidies komen ten laste van het budget Programma Sociaal domein. De subsidieaanvragen, de subsidieverstreking en de subsidieverantwoording is conform de subsidieverordening Beverwijk.

De conclusie

Beverwijk voert het rijksbeleid uit. Daarbij heeft de gemeente gekozen om de maatschappelijke partners zoals Stichting Welzijn Beverwijk, Socius en IJmond Werkt! nauw te betrekken bij de maatschappelijke begeleiding. Dit werkt goed. In andere gemeenten worden de maatschappelijke partners vaak niet op deze wijze betrokken. De gemeente zet extra in om statushouders naar werk of vrijwilligerswerk te begeleiden. Dit wordt door statushouders gewaardeerd.

Aandachtspunten

De verschillende maatschappelijke partners, INOVA maar ook het sociaal team werken over het algemeen en in goed overleg samen. Daarbij begeeft men zich inhoudelijk soms “op elkaars terrein”, zonder dat de kennis in alle gevallen up to date is. Dit leidt tot enige wroeging en rolonduidelijkheid. In overleg met en in opdracht van de gemeente is een betere afstemming tussen de uitvoerders wenselijk en mogelijk.

De gemeente heeft geen invloed op het aantal statushouders dat aan de gemeente wordt toegewezen. In 2016 en 2017 had Beverwijk te maken met een grote groep statushouders. De afspraken over maatschappelijke begeleiding en huisvesting waren geënt op deze aantallen. In 2018 en 2019 was het aantal statushouders ongeveer 18 % van de jaren daarvoor. Dit betekent dat maatschappelijke organisaties flexibel met hun programma's en fte's moeten kunnen inspelen op veranderende omstandigheden. In 2016 en 2017 zijn er bijvoorbeeld veel vrijwilligers ingezet, in 2018 en 2019 veel minder. De instanties kunnen niet anders als reactief op deze golfbeweging werken en zijn daarmee altijd te laat. Vacatures, ook voor vrijwilligers, moeten worden uitgezet en invulling kost tijd. En het is niet altijd mogelijk om op korte termijn weer van (betaald) personeel afscheid te nemen.

Uit de gesprekken blijkt dat een deel van de statushouders vrij snel problematische schulden opbouwt of opgebouwd heeft. Hier is aandacht voor in de verschillende gemeentelijke programma's.

De reden is dat het bedrag dat men hier ontvangt, in het land van herkomst een grote som geld is. De waarde van het geld is nog onbekend. Daarnaast wordt door statushouders ook geld overgemaakt naar het land van herkomst. Na 2020 wil de regering voor een bepaalde periode de vaste lasten inhouden en direct betalen aan corporatie en nutsbedrijven.

Statushouders worden als ze komen, gehuisvest in sociale woningbouw. De sociale woningbouw is geconcentreerd in enkele wijken. Sociale woningbouw is, conform rijksbeleid, alleen nog toegankelijk voor mensen met de laagste inkomens en mensen met voorrang. Bij ongewijzigd rijks beleid zullen deze wijken steeds vaker te maken krijgen met een bevolkingssamenstelling waar armoede, werkloosheid, en de daaraan gekoppelde sociale problematiek relatief vaker voorkomt dan in andere wijken. Daarnaast is er het feit dat er op dit moment mensen uit 180 landen met verschillende culturele achtergronden in Nederland leven.

Uitvoerders geven aan dat wennen aan en leven in de Nederlandse samenleving voor sommige statushouders ingewikkelder is dan ze eerder hadden bedacht. Zeden en gewoonten zijn anders dan het land van herkomst. De gemeente zet, met INOVA, in op extra ondersteuning voor deze groep.

Er wordt door de verschillende uitvoerders zoals INOVA en het sociaal team bij een deel van de statushouders psychosociale problematiek geconstateerd wat vaak samenhangt met het “vluchteling” zijn.

Statushouders raken uit beeld bij de gemeente als ze geen directe bemoeienis met de gemeente meer hebben. Psychisch sociale problemen of multiproblematiek moeten dan onderkent worden door scholen, werkgevers, huisartsen e.d. Voor deze problematiek is in principe het reguliere aanbod aan welzijn en gezondheidszorg. Hierin verschilt de statushouder niet van andere “Beverwijkers”. De vraag is of het aanbod toereikend is voor de specifieke problematiek van statushouders. Deze vraag is nog onbeantwoord.

Aanbevelingen

Zorg dat onder gemeentelijke regie een gesprek wordt georganiseerd met INOVA, het sociaal team, Socius en SWB om te komen tot een inhoudelijke afbakening van de verschillende werkterreinen, met respect voor ieders inzet, kennis en kunde. Kijk daarbij ook waar de organisaties elkaar kunnen aanvullen en versterken.

Het signaleren van psychosociale problematiek bij statushouders vraagt mogelijk een andere aanpak dan sociale psychosociale problematiek bij andere Beverwijkers. Ga hierover in gesprek met de deskundigen en kijk waar de gemeente hierin kan ondersteunen.

Het college heeft een bestuurlijke reactie op het rapport gegeven. Deze is bijgevoegd bij deze brief. We hopen dat het rapport bijdraagt aan het inzicht omtrent asielzoekers in Beverwijk.

Met vriendelijke groet,

Marloes van Rijswijk,

Voorzitter rekenkamercommissie Beverwijk

Bijlagen:

- Rapport onderzoek Statushouders in Beverwijk
- Reactie van het college op het onderzoek